

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 และ 2) เสนอกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปผลการศึกษาอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้ว่า

สภาพการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่า

1. การจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2. การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอน การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
3. การพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียน การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
5. การจัดสื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
6. การวัด และประเมินผล การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่า

1. สถานศึกษามีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนที่ต่อเนื่อง และจริงจังน้อย
2. ครูส่วนหนึ่งมีความรู้ และใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ในศตวรรษที่ 21 น้อย

3. นักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะการคิดที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ประกอบกับไม่ค่อยสนใจอ่านหนังสือ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรู้ความสามารถภาษาอังกฤษน้อย
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูยังเน้นการสอนให้ผู้เรียนเรียนเนื้อหาวิชามากกว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ
5. สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ มีปริมาณ และคุณภาพไม่เพียงพอกับความต้องการ การได้รับบริการสืบค้นองค์ความรู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
6. การวัด และประเมินผลเน้นด้านความรู้มากกว่าด้านคุณธรรม ด้านการคิด และด้านทักษะ

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะของที่พึงประสงค์ของผู้เรียนรายด้าน พบว่าด้านความรู้ ผู้เรียนส่วนหนึ่ง ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ไม่รักการอ่าน การเขียน และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และสร้างสรรค์ แต่มักสนใจในเรื่องสื่อสารทางสังคมภาคบันเทิง และนันทนาการ (Social media for funny and happiness) รongลงมา คือ ขณะเรียนรู้นักเรียนส่วนหนึ่งไม่ค่อยกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นในองค์ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เรียนนั้น ๆ แต่จะให้ความสนใจกับกิจกรรมการเรียนที่เป็นการแสดงออกทางด้านนันทนาการ เช่น เล่นเกม แสดงบทบาทสมมุติตามสื่อกระแสสังคมในปัจจุบันที่เลียนแบบมาจากดารา และนักร้องยอดนิยมขณะนั้น ขณะที่การเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าจากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นักเรียนส่วนใหญ่ชอบค้นคว้าจากInternet แล้วคัดลอกมา มากกว่าอ่านหนังสือหรือเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่เป็นแนวคิดของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ด้านความคิด พบว่า ผู้เรียน ส่วนใหญ่ขาดทักษะในการคิด โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม นำมาซึ่งการขาดสติยังคิด เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมายที่เป็นปัญหาสังคมในกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น เช่น การหนีเรียน ไม่ใส่ใจในการเรียนเท่าที่ควร การพึ่งสารเสพติด(บุหรี่ยาสูบและเครื่องดื่มชูกำลัง) การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรจำนวน และการทะเลาะวิวาท ทั้งนี้อาจจะนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมได้ในที่สุด ด้านทักษะ พบว่า ผู้เรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะอ่านหนังสือ ไม่รักการอ่าน และการเขียนสื่อความคิด จึงไม่ค่อยมีองค์ความรู้ในสมอง รongลงมาคือความสามารถในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ของนักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะการฟัง นักเรียนส่วนใหญ่ยังพึ่งสำเนียงจากเจ้าของภาษาไม่เข้าใจ และใช้สื่อสารไม่ได้ ประกอบกับนักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต เมื่อเกิดปัญหาชีวิตมักคิดทำร้ายตัวเองหรือทำร้ายผู้อื่น เนื่องจากกิจกรรมแนะแนวขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง ในขณะที่

นักเรียนอีกส่วนหนึ่งขาดทักษะพื้นฐานทางอาชีพอิสระจึงเรียนอย่างขาดเป้าหมายในชีวิต ไม่มีการวางแผนชีวิตว่าจะเตรียมตัวประกอบอาชีพอะไรในอนาคตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นักเรียนจึงเป็นผู้บริโภคมากกว่าผู้ผลิตทั้งนี้เนื่องจากความล้มเหลวของการเรียนวิชาการงาน และอาชีพพื้นฐานของโรงเรียนมุ่งเน้นเรียนแต่ภาคทฤษฎีอย่างผิวเผินไม่ลงลึกถึงการปฏิบัติจริง และที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือนักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติไทย เนื่องจากพบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งขาดทักษะภาวะผู้นำ

ชอบทำตามผู้อื่น โดยขาดการใคร่ครวญถึงความถูกต้องดีงามในขณะที่นักเรียนอีกส่วนหนึ่งขาดทักษะภาวะผู้ตามที่ดี มักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้อื่นที่มีความคิดไม่ตรงกับตนหรือหมู่พวกอันนำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม และด้านคุณธรรม พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดระเบียบวินัย และขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมทั้งนี้พฤติกรรมที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นักเรียนไม่รักความสะอาดชอบทิ้งขยะไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่ทิ้งลงภาชนะรองรับ (ถังขยะ) ทำให้โรงเรียนสกปรก นักเรียนขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เวลาทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิดแม้ว่าบางครั้งมีหลักฐานแน่ชัดนักเรียนขาดความรับผิดชอบในการทำการบ้านชอบลอกการบ้านเพื่อนที่โรงเรียน และนักเรียนขาดจิตอาสาที่จะช่วยเหลืองานกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียนที่ไม่ใช่กิจกรรมภาคันทนาการหรือภาคบันเทิง เช่น กีฬาสี ดนตรี และการแสดง เป็นต้น

5.1.2 กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า

1. วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพภายใต้บริบทของสถานศึกษา

2. พันธกิจ

2.1 พัฒนาการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และด้านคุณธรรมอย่างมีคุณภาพ

2.2 พัฒนาหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพระดับชาติ

2.3 สร้างศักยภาพครูผู้สอนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21

2.4 พัฒนาสถานศึกษาให้มีสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และคุณธรรม

2.5 ระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีศักยภาพพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21

3. เป้าประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม

4. กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตร ให้ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ความสามารถเพื่อการดำรงชีพ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และเป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ (knowledge worker)

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รักการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง (high human resource)

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพครู ให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (learning facilitator)

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนา และส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ (information community technology)

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และภาค เอกชน (networking)

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากสรุปผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

สภาพ และปัญหา การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ในด้านกระบวนการกลยุทธ์มีการดำเนินการในระดับมากทุกรายการ เมื่อพิจารณาเรียงลำดับการดำเนินการ ใช้การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์มากที่สุด การวางแผนกลยุทธ์ และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในลำดับรองลงมา ในขณะที่มีการควบคุม และประเมินกลยุทธ์เป็นลำดับสุดท้าย

สอดคล้องกับแนวคิดของฉัฐพล ลีลาวัฒน์ (2555, น. 2-10) ที่ว่า การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เป็นภาระงานสำคัญเริ่มแรกของสถานศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ ๆ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และนโยบายขององค์กร ทั้งนี้สถานศึกษาส่วนใหญ่ได้กำหนดให้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และภายในสถานศึกษา ต่อจากนั้นนำผลจากการวิเคราะห์มาพิจารณาโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อน ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัตินั้นผู้บริหารได้มอบหมายงานให้ครูปฏิบัติหน้าที่ตรงตามที่กำหนดไว้ในแผนงานแต่มีบุคลากรเพียงกลุ่มเดียวที่ผู้บริหารไว้วางใจให้ดำเนินการวิเคราะห์กลยุทธ์ ทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงรอบด้านของสถานศึกษา เมื่อวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าสภาพปัญหาดังกล่าวน่าจะมาจากความไว้วางใจในการปฏิบัติงานเนื่องจากบุคคลที่ผู้บริหารมอบหมายงานนั้นเป็นหัวหน้างานมีความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดีจึงได้รับความไว้วางใจ ในขณะที่ผู้ไม่ได้มีส่วนร่วมเป็นบุคลากรที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ส่วนหนึ่งยังไม่มีประสบการณ์กับอีกส่วนหนึ่งไม่ได้เป็นหัวหน้างานจึงไม่ได้รับการไว้วางใจจากผู้บริหารจึงนำมาสู่ปัญหา ของกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา สภาพปัญหาปัญหาที่พบมากที่สุด คือ สถานศึกษาไม่สามารถปฏิบัติตามกลกลยุทธ์ที่วางไว้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ประกอบกับการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาเป็นการวางแผนแบบตั้งรับมากกว่าเชิงรุกในส่วนของการควบคุมประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา พบว่าขาดการควบคุมระหว่างการดำเนินงานส่วนใหญ่จะประเมินก่อน และหลังการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากมีภาระงานมาก และดำเนินการหลาย ๆ โครงการ/กิจกรรมขณะเดียวกัน ประกอบกับความคุ้นเคยที่มีการประเมินผลครั้งสุดท้ายครั้งเดียวเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการจึงทำให้ละเลยการประเมินระหว่างดำเนินการ หากมีการดำเนินการจะทำให้ช่วยปรับการดำเนินการที่ไม่ได้ผลให้ได้ผลดียิ่งขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ

การดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ มาตรการ และแนวทาง ของสถานศึกษานั้นด้านความรู้ และด้านคุณธรรมมากกว่าด้านความคิด และด้านทักษะ ทั้งนี้เนื่องจาก ระบบการศึกษาไทยยังเน้นที่เป้าหมายปลายทางคือการสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์มุ่งเน้นที่ความเก่ง ในองค์ความรู้ การตรวจสอบติดตามผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาฯยังมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ โรงเรียนจึงต้องเร่งดำเนินการด้านความรู้มากเกินไปขาดการกระตุ้นให้เด็ก คือ และมีทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และทักษะในการอยู่ร่วมกับสังคมเท่าที่ควร

กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 1) การจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบปัญหาเรื่องการจัดสรรการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู ทำให้ครูยังจัดการเรียนรู้โดยยึดเนื้อหามากกว่าจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดทักษะ และกระบวนการคิด และ

กระบวนการปฏิบัติส่งผลให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงในการวัด และประเมินผลแบบเดิมที่ใช้ข้อสอบวัดเนื้อหาความรู้ 2) ด้านความรู้ความสามารถของครู ครูขาดทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเน้นทักษะการปฏิบัติสอดคล้องกับชีวิตจริงมากกว่าบอกความรู้หรืออธิบายความรู้ให้นักเรียนท่องจำไว้เพื่อสอบ 3) ความรู้ความสามารถของผู้เรียน นักเรียนขาดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และไม่มีทักษะในการทำงาน และไม่สนใจอ่านหนังสือหรือตำราเรียน 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ยังยึดครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้มากกว่ายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูขาดสื่อ การสอนที่ทันสมัยใช้ PowerPoint ประกอบการบรรยายความรู้ และครูขาดการตรวจการบ้านเป็นรายบุคคล ขาดการดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนที่เรียนอ่อนเป็นรายบุคคล 5) การจัดสื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้บริการด้านการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะห้องสมุด ยังมีหนังสือไม่ทันสมัย รวมทั้งคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นมีจำกัด และที่สำคัญทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีปัญหาเรื่องทักษะการฟังนั้น คือไม่มีห้องปฏิบัติการภาษาอังกฤษ และ 6) การวัด และประเมินผล เน้นการวัดความรู้ด้วยข้อสอบมากกว่าการวัดด้านการคิด ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด และคณะ (2544, น. 118-119) ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหา และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 11 ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการที่นำมาสู่ความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย 1) ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารที่ดีควรมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน 2) ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี 3) ด้านนักเรียน นักเรียนที่ดีต้องตั้งใจเรียน มีระเบียบวินัย โดยเฉพาะวินัยในตนเอง มีเป้าหมายของชีวิตที่ชัดเจน 4) ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน หลักสูตรที่ดีต้องพัฒนาผู้เรียนได้ตรงกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนอยากเรียน และเรียนด้วยความสนุกสนาน ไม่เบื่อ เห็นคุณค่าของการเรียนมากขึ้น 5) ด้านสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา โรงเรียนต้องจัดหาสื่อที่ทันสมัยพร้อมให้บริการแก่ครู และผู้เรียนทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการต้องสามารถใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก และปลอดภัย มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายนอก และภายในโรงเรียนได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะห้องสมุดต้องเอื้อต่อการค้นคว้าด้วยตนเองมีหนังสือ และอุปกรณ์เพื่อใช้ในการศึกษาอย่างเพียงพอ และได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรดา ไชยสงคราม (2556, น. 162-179) ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา และเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน และทุกประเด็น 2) กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การประเมินเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลยุทธ์การนำแผนสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกลยุทธ์การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนวพร ชลารักษ์ (2558, น. 64) ศึกษาเรื่องบทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเพียงอ่านออกเขียนได้ (Literacy) เท่านั้น แต่สำหรับในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดการปฏิบัติ และการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน กล่าวคือ จะไม่เป็นเพียงผู้รับ (Passive Learning) อีกต่อไป แต่ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้จากการลงมือทำ และการ

แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) โดยมีครูเป็นโค้ช ที่คอยออกแบบการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลได้ ประการสำคัญคือ ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องไม่ตั้งตัวเป็นผู้รู้แต่จะต้องแสวงหาความรู้ไปพร้อม ๆ กันกับผู้เรียนในขณะเดียวกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของดลนภา ท้วมยัง (2555, น. 198) ศึกษาเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ

บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการศึกษาพบว่า มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก มีจุดแข็งได้แก่ สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จุดอ่อนได้แก่ ขาดการนำผลการประเมินการปฏิบัติงานใน โครงการหรือกิจกรรมมาปรับปรุงพัฒนา โอกาสได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ชัดเจน อุปสรรค ได้แก่ ไม่สามารถควบคุมสื่อเทคโนโลยีได้ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในระดับ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอภิสิทธิ์พร สถิตภาคีกุล (2555, น. 122–123) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการลิตครูในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ว่าสภาพสังคม และความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งในระดับโลก และประเทศไทย พบว่า สังคมระดับโลกมีความมากขึ้น ก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้นเร็วขึ้น เป็นสังคมฐานความรู้ และฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ หลายประเทศจะมีการรวมตัว และมีความร่วมมือมากขึ้น เกิดสังคม

พหุสังคม ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมทั่วโลกมีสภาพความเชื่อมโยงโทรคมนาคมขึ้นมีความเสี่ยงต่อการอยู่รอดปลอดภัย ความไม่เข้าใจ และก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆมากขึ้นส่วนสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ ได้แก่ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมปลอดภัย ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน มีการปลูกจิตสำนึก และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และพลังงานผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์ กลางการพัฒนาพลังงานในภูมิภาค เกิดการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ เพิ่มพูนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ก่อให้เกิดนวัตกรรมมากขึ้นส่งเสริมให้สังคมไทยเป็นสังคมภูมิปัญญา ในทางกลับกันประเทศไทยอาจมีสภาพที่ไม่พึงประสงค์ที่ตรงกันข้ามกับอนาคตที่พึงประสงค์เช่นกัน สำหรับคุณลักษณะ และทักษะของคนไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีการกำหนดคุณ ลักษณะ และทักษะคนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นตัวร่วมหลัก ได้แก่ ด้านความคิด ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ด้านทักษะการสื่อสาร (Communication) อย่างน้อยสองภาษา ด้านทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เทศ นอกจากนี้ยังระบุถึงคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning how to learn, learn how to be and learn how to together) การสื่อสาร และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

สำหรับการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่าสถานศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และด้านคุณธรรมอย่างมีดุลยภาพ พัฒนาหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับชาติ การสร้างศักยภาพครูผู้สอนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน

ในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และคุณธรรม และการระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีศักยภาพพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ ชิริทิจู (2556, น. 215-229) ศึกษาเรื่องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ที่พบว่า 1) พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ควรแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มความรู้ ได้แก่ กลุ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน และเพื่อนบ้าน และการมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐาน สาทกล กลุ่มทักษะ ได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกลุ่มเจตคติ ได้แก่ การมีสุขภาพกาย และใจดี การมีคุณธรรม และจริยธรรม 2) กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ 5 ประเด็น คือ การศึกษา และกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถาน ศึกษาในประเทศ และในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังกล่าว การพัฒนาครู และบุคลากร ทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน และสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และการเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวย ต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดารัตน์ โชคนาคะวโร (2558) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพความเป็น

พลเมืองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาประกอบด้วย ความรับผิดชอบตนเอง และพึ่งตนเอง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพกติกา และเคารพกฎหมาย รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งความเป็นพลเมืองที่มากที่สุดคือ ความรับผิดชอบตนเอง และพึ่งตนเอง 2) แนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คือ สังคมปัจจุบันการสื่อสารด้านเทคโนโลยีใช้เป็นสื่อกลางด้านความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี ให้แก่สมาชิกได้รับทราบ และมีการส่งเสริมความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 3) ผู้วิจัยได้จัดทำกลยุทธ์การพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 8 ประเด็นกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การกำหนดเอกลักษณ์ และการพัฒนาบัณฑิตครูคุณภาพมีความเป็นพลเมือง 2) คณาจารย์มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการพัฒนานักศึกษาคูเสริมสร้างความเป็นพลเมือง 3) ผู้บริหาร และอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมพัฒนาความเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษา 4) คณาจารย์มีการบูรณาการจัดการเรียนการสอน งานวิจัย ใช้เป็นแนวทางสร้างความเป็นพลเมืองดีให้แก่นักศึกษา 5) คณาจารย์จัดกิจกรรมบริการวิชาการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่นักศึกษาอย่างรอบด้านจากแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง 6) ส่งเสริมกิจกรรมเชิดชูเกียรติให้กับนักศึกษา และศิษย์เก่าที่เป็นแบบอย่างที่ดีนำมาเป็นแนวทางพัฒนาครูต้นแบบด้านความเป็นพลเมือง 7) การพัฒนาศักยภาพอาจารย์ และนักศึกษาในการสร้างเครือข่าย และความ

ร่วมมือทางวิชาครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองร่วมกับโรงเรียน และชุมชน และ

8)การกำหนดแผนงาน/กิจกรรม/โครงการเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาเสนอต่อคณะ/มหาวิทยาลัยเพื่อเป็นแนวทางในการเป็นพลเมืองของนักศึกษาต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1.1 กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีทีมงานหรือคณะทำงาน โดยเฉพาะเพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีการติดตาม นิเทศ ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานการดำเนินการตามนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้กระทรวงศึกษาธิการทราบข้อเท็จจริง เพื่อจะได้้นำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับปรุงนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

5.3.1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 เพราะเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ซึ่งระบุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ไว้ชัดเจน 8 ประการ ซึ่งผลวิจัยครั้งนี้พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน คือด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และด้านคุณธรรมซึ่งถ้าผู้เรียนที่เป็นเยาวชนของประเทศถ้ามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 4ด้านอย่างสมดุลกันจะช่วยส่งเสริม และพัฒนาการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

5.3.2.1 กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางทั่วไปสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นสถานศึกษาที่มีความสำคัญเฉพาะทาง หรือขนาดของสถานศึกษาแต่อย่างใดทั้งนี้สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของบริบท และศักยภาพของสถานศึกษานั้น ๆ

5.3.2.2 กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ไปจัดกิจกรรมทั้งด้านการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ

กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

5.3.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยความต้องการกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต ของสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน และสถานศึกษาที่มีลักษณะ เฉพาะ เช่น โรงเรียนมาตรฐานสากล โรงเรียนชายขอบ โรงเรียนด้อยโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

5.3.3.2 ปัจจุบันประเทศไทยต้องเข้าร่วมกับประชาคมอาเซียน จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองในอาเซียนจึงควรมีการศึกษาวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยที่ประชาคมอาเซียนต้องการว่าควรจะเป็นอย่างไรเพื่อจะได้จัดการศึกษา รองรับความเจริญ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างเท่าทัน และแข่งขันกับประเทศสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.3.3 ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต

5.3.3.4 ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต

5.3.3.5 ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต

5.3.3.6 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาไทย ระดับมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพในระดับสากล